

Novi akteri, isti sistem

Aktivnosti javnih funkcionera
tokom kampanje za izbore 2014

Transparentnost Srbija

Beograd, jun 2014

1. Sažetak nalaza

Transparentnost - Srbija je i 2014, kao i 2012. pratila aktivnosti funkcionera tokom predizborne kampanje i zaključila da su funkcioneri u značajnoj meri koristili funkcije za potrebe promocije u kampanji, kako bi obezbedili dodatno pojavljivanje u informativnim emisijama, van segmenata posvećenih promociji učesnika na izborima.

Utvrđili smo da se ponovila situacija sa izbora iz 2012. godine, koji su obilovali ovim vidom promocija, pri čemu je korišćenje funkcija za stranačke promocije na posmatranom uzorku bilo još intenzivnije nego pre dve godine.

Ovakvi vidovi promocije favorizuju stranke koje su na vlasti i stvaraju dodatne troškove angažovanja javnih resursa a pokazalo se da propisi nedovoljno uređuju ovu materiju. Transparentnost - Srbija zbog toga smatra da je neophodno precizno urediti ovu oblast i ograničiti promotivne aktivnosti javnih funkcionera tokom izborne kampanje. To ne znači da „država treba da stane“ u doba kampanje, već da aktivnosti državnih organa u to doba treba da obavljaju profesionalni javni službenici (a ne politički funkcioneri), kad god je to moguće.

Primer za uređivanje ove materije postoji u u bliskom susedstvu – u Makedoniji je Izbornim zakonikom zabranjeno da tokom kampanje državne institucije organizuju ceremonije otvaranja realizovanih projekata i ceremonije postavljanja kamena temeljca na projektima koje država finansira. Zabranjene su i bilo kakve vanredne isplate plata, penzija, socijalnih davanja, isplate godišnjih ili jednokratnih transfera. Slična rešenja, u vezi sa isplatama prinadležnosti, od skora postoje i u Crnoj Gori.

TS je u monitoringu posmatrala aktivnosti 27 funkcionera (predsednik Republike, predsednik parlamenta, 11 članova Vlade Srbije, dva direktora republičkih JP, dva člana pokrajinske vlade, 10 beogradskih funkcionera) tokom šest nedelja kampanje i poredila te rezultate sa istim periodom godinu dana ranije, kao i sa periodom posle izbora.

Poređenje sa periodom pre godinu dana trebalo je da pokaže da li je interesovanje za posete školama, fabrikama i gradilištima deo redovnih aktivnosti koje ni kampanja nije poremetila ili samo marketing. Poređenje predizbornih i postizbornih aktivnosti trebalo je da pokaže da li je **povećana aktivnost pre 16. marta bila posledica činjenice da je, bez obzira na održavanje izbora, bilo neophodno obaviti ogroman broj tekućih poslova ili samo deo političke promocije.**

Utvrđeno je da su funkcioneri tokom kampanje imali **ogromno povećanje broja promotivnih aktivnosti u odnosu na isti period godinu dana ranije – 848%.**

Na sličan način, ogroman pad aktivnosti zabeležen je u periodu neposredno nakon izbora – broj promotivnih aktivnosti bio je pet puta manji, i sveo se na 18 odsto aktivnosti iz perioda kampanje.

Najviše promotivnih aktivnosti, na posmatranom uzorku funkcionera, su tokom predizborne kampanje imali: Zorana Mihajlović (36), Goran Vesić (32), Vanja Udovičić (25), Siniša Mali (21), Aleksandar Vučić (17), Slavica Đukić Dejanović (16), Tomislav Jovanović (14) i Aleksandar Vulin (14). Veliki procentualni rast obima aktivnosti tokom kampanje u

2

Projekat „Monitoring finansiranja izborne kampanje za grad Beograd 2014“ podržan je od strane Američke agencije za međunarodni razvoj (USAID). Za sadržaj nalaza odgovorni su autori i on ne mora nužno odražavati stavove USAID-a ili Vlade Sjedinjenih Američkih Država.

odnosu na prethodnu godinu zabeležen je kod još nekih funkcionera – Velimira Ilića, Nebojše Stefanovića, Nikole Selakovića, Vesne Kopitović.

Zanimljivo je poređenje broja promotivnih aktivnosti ovih funkcionera **u posmatranom periodu posle izbora**: Zorana Mihajlović - 1, Goran Vesić 2, Vanja Udovičić 5, Siniša Mali 0, Aleksandar Vučić 0, Slavica Đukić Dejanović 2, Tomislav Jovanović 1 i Aleksandar Vulin 3.

Specifičnost ovog monitoringa bilo je praćenje aktivnosti funkcionera Grada Beograda, s obzirom na činjenicu da je posle smenjivanja gradonačelnika promenjen i veći broj gradskih funkcionera i direktora javnih preduzeća, tako da poređenja sa 2013. nisu u potpunosti moguća. Kod ovih funkcionera je znatno relevantnije poređenje broja promotivnih aktivnosti za vreme kampanje i nakon izbora. Tako se, u slučaju predsednika i sekretara Privremenog organa, odnosno sadašnjeg gradonačelnika Siniše Malog i gradskog menadžera Gorana Vesića, može primetiti izrazito veliki broj promotivnih aktivnosti tokom kampanje (21, odnosno 32) i ni jedna, odnosno dve, posle izbora.

Ovi nalazi se mogu staviti u vezu i sa troškovima kampanje. Primera radi, sudeći po nalazima monitoringa koji je vršila TS, stranka koja je apsolutni pobednik na gradskim izborima – SNS – uopšte nije imala plaćenu televizijsku kampanju za gradske izbore u Beogradu. S druge strane, predsednik i sekretar Privremenog organa imali su ukupno 53 promotivne aktivnosti koje su dominirale u informativnim programima medija, obezbeđujući znatno snažnije predstavljanje biračima nego što bi uopšte bilo moguće učiniti kroz plaćene TV spotove i zakupljene termine.

Što se različitih oblika korišćenja funkcija za promociju tiče, monitoringom je zabeležen određeni broj slučajeva u kojima su funkcioneri, **nastupajući u svojstvu vršioca javne funkcije, istovremeno otvoreno promovisali svoje stranke**, kao i slučajeva kada su se funkcioneri **pojavljivali na događajima koji je van njihovog delokruga rada** (takvi slučajevi su bili znatno češće uočljivi tokom kampanje 2012. godine).

Ono što je, međutim, bila redovna pojava, jeste **kombinovanje državnih i partijskih aktivnosti u toku iste posete**. Takođe, redovne su bile **promotivne aktivnosti u kojima su se koristili kontakti sa stranim investitorima** – prisustvo državnih zvaničnika na predstavljanju investicija, planova ulaganja, potpisivanju memoranduma. Primeri načina korišćenja javne funkcije radi dodatne promocije su detaljno prikazani u posebnom poglavlju - od svečanih otvaranja pešačkih prelaza, sa dovoženjem novinara na lokaciju, puštanja u rad aparata kupljenih četiri meseca pre kampanje, pa do stranačkih poseta privatnim fabrikama tokom kojih se obećava angažovanje ministara i pomoć države.

Kao **pozitivno u ovogodišnjoj kampanji**, sa stanovišta aktivnosti funkcionera, može se izdvojiti to što je predsednik Srbije bio veoma pasivan (za razliku od izbora iz 2012), što se može tumačiti činjenicom da ovaj put nisu bili istovremeno održani predsednički izbori sa parlamentarnima, ali i time što aktuelni predsednik nije stranački funkcioner. Druga pozitivna promena jeste to što u dane izborne tišine nije bilo značajne aktivnosti funkcionera.

Brojni predlozi koje je Transparentnost – Srbija davala radi rešavanja ovog pitanja, nakon izbora 2012, u ranijim godinama i neposredno pre raspisivanja ovih izbora, još uvek nisu urodile plodom. Ministarstvo finansija trenutno priprema izmene Zakona o finansiranju političkih subjekata i to će biti prva prilika da se ovo pitanje uredi za budućnost na zakonskom nivou. Međutim, ostaju i dalje otvorena pitanja da li je bilo promocije funkcionera

u ranijim kampanjama koja je suprotna već postojećim propisima a ovo pitanje, po svemu sudeći nije temeljno istraživano.

Narodna skupština je i ove godine propustila da formira Nadzorni odbor (obaveza na osnovu Zakona o izboru narodnih poslanika), koji je mogao da u odsustvu preciznih pravila, prati ovaj vid funkcionerske kampanje. RRA je u izveštaju o nadzoru emitera konstatovala da je televizijsko praćenje funkcionerske kampanje bilo više nego dvostruko kraće nego 2012, ali je i dalje izuzetno visoko (evidentirano je 22,5 sata takvih priloga u informativnim emisijama). Ovaj organ nije utvrdio povrede Opšteg obavezujućeg uputstva koje bi se odnosile na predstavljanje funkcionera tokom kampanje. Ohrabruje činjenica da se Agencija za borbu protiv korupcije ove godine aktivnije bavila pitanjem funkcionerskih promotivnih aktivnosti i ostaje da se vidi da li će biti utvrđena povreda propisa u nekom slučaju.

2. Uvodne napomene

2.1 Razlozi za monitoring

Zakoni i uputstva RRA uređuju pristup učesnika izbora medijima, što uključuje promociju kandidata i izbornih listi i izvan posebnog izbornog informativnog programa ili plaćenih oglašavanja. Propisima je zabranjeno favorizovanje ili diskriminacija partija i funkcionera, kao i maskiranje političke propagande bilo kojom vrstom programa, naročito informativnog ili programa političkih aktuelnosti.

Ono što je međutim moguće, i što se redovno dešava, jeste dodatna zastupljenost političara koji su na vlasti u redovnom informativnom programu - pored predstavljanja njihovih aktivnosti vezanih za kampanju, predstavljaju se njihove "redovne" aktivnosti kao državnih funkcionera. Posledica ovakvog odnosa medija je veliko povećanje broja ovakvih "redovnih" aktivnosti tokom kampanje. Posebno se povećava broj „promotivnih aktivnosti“, kao što su posete fabrikama, školama, zdravstvenim ustanovama, svečana otvaranja, potpisivanje ugovora, uručenje donacija, stipendija, razgovori sa građanima, radnicima.

Transparentnost Srbija je tokom izborne kampanje 2012. godine utvrdila značajan porast broja promotivnih aktivnosti javnih funkcionera¹ tokom kampanje. Aktivnosti funkcionera zbog toga su praćene i u kampanji za parlamentarne izbore i izbore za Skupštinu Beograda, održane 16. marta 2014.

2.2 Metodologija i uzorak

Kao izvor informacija o aktivnostima funkcionera poslužile su najave novinskih agencija Beta i Tanjug², najave i izveštaji na zvaničnim internet prezentacijama državnih organa i izveštaji medija o predizbornim aktivnostima i aktivnostima funkcionera.

Posmatrani su najviši državni funkcioneri (predsednik Republike, predsednik Narodne skupštine, članovi Vlade), pokrajinski funkcioneri, gradski funkcioneri, direktori republičkih i gradskih javnih preduzeća.

Praćene su aktivnosti u sledećih pet kategorija³:

- manifestacije kao što su okrugli stolovi, konferencije, svečane akademije, obeležavanja značajnih datuma,
- sastanci u kabinetima (sa domaćim i stranim zvaničnicima, sportistima i sl),
- sastanci na terenu sa domaćim zvaničnicima (kao što su sastanci sa predstavnicima lokalnih samouprava i sl),
- aktivnosti u inostranstvu i
- promotivne aktivnosti, što uključuje posete infrastrukturnim objektima u izgradnji, posete fabrikama, školama, zdravstvenim ustanovama, svečana otvaranja objekata, puteva, sajмова, potpisivanje ugovora, memorandum, uručenje donacija, stipendija, nagrada, razgovori sa građanima, radnicima.

¹ <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/Finansiranje%20kampanje%202012.pdf>

² Novinske agencije Tanjug i Beta besplatno su ustupile Transparentnosti Srbija najave događaja i time značajno pomogle monitoring u ovoj oblasti. TS zbog toga izražava zahvalnost agencijama Beta i Tanjug.

³ Ovo je veći obuhvat aktivnosti nego u monitoringu 2012. godine, ali je urađena i uporedna analiza, koja obuhvata samo aktivnosti koje su praćene pre dve godine, kako bi rezultati bili uporedivi.

U monitoringu su obuhvaćene **aktivnosti u svojstvu javnih funkcionera** - one koje su tako najavljene, o kojima je izveštavano na zvaničnim sajtovima državnih organa, ali i one aktivnosti u kojima su funkcioneri najavljeni kao partijski zvaničnici, ali su nastupali sa pozicije svoje javne funkcije.

Iz posmatranja smo isključili sednice Vlade i drugih državnih organa i konferencije za štampu organizovane tim povodom.

Analiziran je period kampanje (i izborne tišine) od 1. februara do 16. marta 2014. godine. Taj uzorak smo uporedili sa istim vremenskim periodom prethodne godine od 1. februara do 16. marta 2013. **Takođe je** (što je novina u ovogodišnjem monitoringu, u odnosu na onaj iz 2012) **posmatrana aktivnost funkcionera u periodu od tri nedelje posle izbora (od 17. marta do 6. aprila 2014. godine), kako bismo utvrdili da li je povećana aktivnost pre 16. marta bila posledica činjenice da je, bez obzira na održavanje izbora, bilo neophodno obaviti ogroman broj tekućih poslova ili samo deo političke promocije.**

2.3 Širi kontekst istraživanja

Ovo istraživanje predstavlja deo aktivnosti Transparentnosti-Srbija u okviru projekta „Monitoring finansiranja izborne kampanje za grad Beograd 2014“, ali i deo širih napora TS za unapređenje pravnog okvira i prakse finansiranja političkih subjekata i borbe protiv korupcije uopšte (imajući u vidu da je istraživanje po obuhvatu i dubini znatno šire od obima koji je planiran u okviru navedenog projekta).

3. Glavni nalazi

3.1 Povećanje aktivnosti funkcionera u doba kampanje

Zbirno, za svih 27 posmatranih funkcionera (predsednik Republike, predsednik parlamenta, 11 članova Vlade Srbije, dva direktora republičkih JP, dva člana pokrajinske vlade, 10 beogradskih funkcionera) utvrđeno je da su bili **65% aktivniji u periodu od mesec i po pred izbore nego u istom periodu 2013. godine**. Ako se posmatraju samo najviši državni funkcioneri, povećanje aktivnosti je 33,5 odsto, za dvoje pokrajinskih povećanje iznosi 100%, a za gradske⁴ 390 odsto.

Da bi rezultati mogli da se uporede sa monitoringom iz 2012. godine⁵, **potrebno je da se iz posmatranja izuzmu posete inostranstvu i sastanci u kabinetima** (koji nisu bili obuhvaćeni monitoringom 2012. godine). **U tom slučaju povećanje aktivnosti, zbirno za sve posmatrane funkcionere na ovim izborima je 203%**. Za republičke je 165%, za pokrajinske 250%, a za gradske 405%.

Ono što posebno pada u oči prilikom analize rezultata posmatranja jeste **ogromno povećanje u kategoriji promotivnih aktivnosti – 848% za sve funkcionere**, kao i značajno smanjenje broja međunarodnih aktivnosti (63% manje).

Treba imati u vidu da pojedini funkcioneri nisu uopšte imali promotivne aktivnosti 2013. godine, (ili ih nisu imali funkcioneri koji su obavljali tu funkciju 2013. godine), pa nije bilo moguće utvrditi procentualno povećanje. Zbog toga su relevantni i podaci o apsolutnom broju aktivnosti. Ti brojevi su relevantni i u slučaju gradskih funkcionera koji 2013. nisu bili na tim funkcijama.

Najviše promotivnih aktivnosti su tokom predizborne kampanje imali: Zorana Mihajlović (36), Goran Vesić (32), Vanja Udovičić (25), Siniša Mali (21), Aleksandar Vučić (17), Slavica Đukić Dejanović (16), Tomislav Jovanović (14) i Aleksandar Vulin (14).

Zanimljivo je poređenje broja promotivnih aktivnosti ovih funkcionera u posmatranom periodu posle izbora: Zorana Mihajlović - 1, Goran Vesić 2, Vanja Udovičić 5, Siniša Mali 0, Aleksandar Vučić 0, Slavica Đukić Dejanović 2, Tomislav Jovanović 1 i Aleksandar Vulin 3.

Ako se posmatraju zbirno sve aktivnosti (ne samo promotivne), **najveći procentualni rast broja aktivnosti** imaju pokrajinska sekretarka za zdravstvo Vesna Kopitović (400%), ministarka Zorana Mihajlović (174%), Velimir Ilić (129%), Aleksandar Vučić (113%).

Ako se izuzmu posete inostranstvu i sastanci u kabinetu (što omogućava poređenje sa rezultatima iz 2012. godine), **najveće povećanje aktivnosti** ima Velimir Ilić (1400%), slede Nebojša Stefanović (800%), Nikola Selaković (500%), Vesna Kopitović (350%) i Aleksandar Vučić (320%).

---

⁴ Posle smenjivanja gradonačelnika promenjen je i veći broj gradskih funkcionera i direktora javnih preduzeća. Zbog toga poređenja sa aktivnostima drugih funkcionera na istim ili odgovarajućim/sličnim funkcijama (predsednik i sekretar Privremenog organa su poređeni sa gradonačelnikom i njegovom zamenicom) u 2013. godini treba uzeti sa rezervom i u tim slučajevima je bolje posmatrati apsolutne brojeve promotivnih aktivnosti.

⁵ Kroz monitoring 2012. godine utvrđeno je da je zbirno povećanje za 18 funkcionera iznosilo 140 odsto.

Nisu zabeležene bilo kakve predizborne aktivnosti potpredsednika Vlade Jovana Krkobabića, te on ima pad od 100%, a **manje su, na svojim funkcijama, bili aktivni u predizbornom periodu nego godinu dana ranije** i Sulejman Ugljanin i Rasim Ljajić.

Tabela broj 1: Aktivnosti republičkih i pokrajinskih funkcionera

aktivnost	promotivne aktivnosti *	ostale aktivnosti**	ukupno
* posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajmova, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima			
** manifestacije (konferencije, okrugli stolovi), sastanci u kabinetu i na terenu, aktivnosti u inostranstvu			
*** pri izračunavanju postizbornog koeficijenta u obzir je uzeta dužina perioda koji je posmatran (6 nedelja/3 nedelje) pa je koeficijent shodno tome uvećan			
funkcioner			
predsednik Srbije Tomislav Nikolić 01.02-16.03.2013	0	25	25
predsednik Srbije Tomislav Nikolić 01.02-16.03.2014.	2	28	30
predsednik Srbije Tomislav Nikolić 17.03-06.04.2014.	1	15	16
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	300	112	120
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)***	100	107	107
predsednik Narodne skupštine Nebojša Stefanović 01.02-16.03.2013	0	10	10
predsednik Narodne skupštine Nebojša Stefanović 01.02-16.03.2014.	8	5	13
predsednik Narodne skupštine Nebojša Stefanović 17.03-06.04.2014.	0	3	3
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	900	50	130
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	120	46
predsednik Vlade Srbije Ivica Dačić 01.02-16.03.2013	2	39	41
predsednik Vlade Srbije Ivica Dačić 01.02-16.03.2014.	8	39	47
predsednik Vlade Srbije Ivica Dačić 17.03-06.04.2014.	2	9	11
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	400	100	115
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	50	46	47
potpredsednik Vlade Srbije i ministar odbrane Aleksandar Vučić 01.02-16.03.2013	1	15	16
potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić 01.02-16.03.2014.	17	17	34
potpredsednik Vlade Srbije Aleksandar Vučić 17.03-06.04.2014.	0	3	3
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1700	113	213
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	35	18
potpredsednik Vlade Srbije i ministar trgovine i telekomunikacija Rasim Ljajić 01.02-16.03.2013	2	11	13
potpredsednik Vlade Srbije i ministar trgovine i telekomunikacija Rasim Ljajić 01.02-16.03.2014.	5	5	10
potpredsednik Vlade Srbije i ministar trgovine i telekomunikacija Rasim Ljajić 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	250	45	77
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	0	0
potpredsednik Vlade i ministar rada, zapošljavanja i socijalne politike Jovan Krkobabić 01.02-16.03.2013	0	7	7
potpredsednik Vlade i ministar rada, zapošljavanja i socijalne politike Jovan Krkobabić 01.02-16.03.2014.	0	0	0
potpredsednik Vlade i ministar rada, zapošljavanja i socijalne politike Jovan Krkobabić 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	100	0	0
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	100	100	100
ministarka energetike, razvoja i zaštite životne sredine Zorana Mihajlović 01.02-16.03.2013	1	18	19
ministarka energetike, razvoja i zaštite životne sredine Zorana Mihajlović 01.02-16.03.2014.	36	16	52
ministarka energetike, razvoja i zaštite životne sredine Zorana Mihajlović 17.03-06.04.2014.	1	2	3
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	3600	89	274
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	6	25	12

ministarka zdravlja Slavica Đukić Dejanović 01.02-16.03.2013	3	11	14
ministarka zdravlja Slavica Đukić Dejanović 01.02-16.03.2014.	16	11	27
ministarka zdravlja Slavica Đukić Dejanović 17.03-06.04.2014.	2	5	7
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	533	100	193
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	25	91	52
ministar građevinarstva i urbanizma Velimir Ilić 01.02-16.03.2013	0	7	7
ministar građevinarstva i urbanizma Velimir Ilić 01.02-16.03.2014.	9	7	16
ministar građevinarstva i urbanizma Velimir Ilić 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1000	100	229
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	0	0
ministar pravde i državne uprave Nikola Selaković 01.02-16.03.2013	0	15	15
ministar pravde i državne uprave Nikola Selaković 01.02-16.03.2014.	6	11	17
ministar pravde i državne uprave Nikola Selaković 17.03-06.04.2014.	3	5	8
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	700	73	113
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	100	91	94
ministar prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja Srbije Milan Bačević 01.02-16.03.2013	0	9	9
ministar prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja Srbije Milan Bačević 01.02-16.03.2014.	5	6	11
ministar prirodnih resursa, rudarstva i prostornog planiranja Srbije Milan Bačević 17.03-06.04.2014.	0	1	1
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	600	67	122
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	33	18
ministar bez portfelja Sulejman Ugljanin 01.02-16.03.2013	2	20	22
ministar bez portfelja Sulejman Ugljanin 01.02-16.03.2014.	0	3	3
ministar bez portfelja Sulejman Ugljanin 17.03-06.04.2014.	1	1	2
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	0	15	14
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	200	67	133
direktor Kancelarije za Kosovo Aleksandar Vulin 01.02-16.03.2013	0	14	14
ministar bez portfelja Aleksandar Vulin 01.02-16.03.2014.	14	9	23
ministar bez portfelja Aleksandar Vulin 17.03-06.04.2014.	3	6	9
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1500	64	164
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	43	133	78
Ukupno za najviše funkcionere	11	201	212
	126	157	283
	13	37	50
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1145	78	133
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	21	47	35

direktori JP				
direktor Srbijagasa Dušan Bajatović 01.02-16.03.2013	1	4	5	
direktor Srbijagasa Dušan Bajatović 01.02-16.03.2014.	1	4	5	
direktor Srbijagasa Dušan Bajatović 17.03-06.04.2014.	0	0	0	
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	100	100	100	
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	0	0	
direktor Pošte Milan Krkobabić 01.02-16.03.2013	0	3	3	
direktor Pošte Milan Krkobabić 01.02-16.03.2014.	1	1	2	
direktor Pošte Milan Krkobabić 17.03-06.04.2014.	0	0	0	
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	200	33	67	
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	0	0	
Ukupno za sve republičke funkcionere:	12	208	220	
	128	162	290	
	13	37	50	
	Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1067	78	132
	Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	20	46	34
pokrajinski funkcioneri				
predsednik Vlade Vojvodine Bojan Pajtić 01.02-16.03.2013	3	8	11	
predsednik Vlade Vojvodine Bojan Pajtić 01.02-16.03.2014.	9	7	16	
predsednik Vlade Vojvodine Bojan Pajtić 17.03-06.04.2014.	2	5	7	
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	300	88	145	
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	44	143	88	
pokrajinska sekretarka za zdravstvo socijalnu politiku i demografiju Vesna Kopitović 01.02-16.03.2013	1	1	2	
pokrajinska sekretarka za zdravstvo socijalnu politiku i demografiju Vesna Kopitović 01.02-16.03.2014.	7	3	10	
pokrajinska sekretarka za zdravstvo socijalnu politiku i demografiju Vesna Kopitović 17.03-06.04.2014.	0	2	2	
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	700	300	500	
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	133	40	
Ukupno za pokrajinske funkcionere:	4	9	13	
	16	10	26	
	2	5	7	
	Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	400	111	200
	Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	25	100	54

Specifičnost ovog monitoringa bilo je praćenje aktivnosti funkcionera Grada Beograda, s obzirom na činjenicu da je posle smenjivanja gradonačelnika promenjen i veći broj gradskih funkcionera i direktora javnih preduzeća. Zbog toga poređenja sa aktivnostima u 2013. godini treba uzeti sa rezervom, a relevantni su apsolutni brojevi promotivnih aktivnosti.

To, u slučaju predsednika i sekretara Privremenog organa, jeste uočljivo - izrazito veliki broj promotivnih aktivnosti: 21, odnosno 32 aktivnosti iz te kategorije.

U posmatranom periodu posle izbora gotovo da nije bilo aktivnosti predsednika i sekretara Privremenog organa: ukupno 11 u odnosu na 64 pred izbore, što, kada se u obzir uzme da je posle izbora posmatran upola kraći period, znači smanjenje aktivnosti od 65%. **Pred izbore imali su ukupno 53 promotivne aktivnosti, u tri nedelje posle izbora ukupno 2.**

Tabela broj 2: Aktivnosti beogradskih funkcionera

gradski funkcioneri			
gradonačelnik Beograda Dragan Đilas 01.02-16.03.2013	2	0	2
predsednik Privremenog organa Siniša Mali 01.02-16.03.2014.	21	7	28
predsednik Privremenog organa Siniša Mali 17.03-06.04.2014.	2	4	6
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1050	800	1400
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	19	114	43
zamenica gradonačelnika Beograda Tatjana Pašić, 01.02-16.03.2013	0	0	0
sekretar Privremenog organa Goran Vesić 01.02-16.03.2014.	32	2	34
sekretar Privremenog organa Goran Vesić 17.03-06.04.2014.	0	5	5
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	3300	300	3500
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	500	29
sekretar za zaštitu životne sredine Goran Trivan 01.02-16.03.2013	1	3	4
sekretar za zaštitu životne sredine Goran Trivan 01.02-16.03.2014.	5	0	5
sekretar za zaštitu životne sredine Goran Trivan 17.03-06.04.2014.	0	2	2
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	500	0	125
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	300	80

S druge strane, kod dvojice gradskih sekretara koji nisu promenjeni posle uvođenja privremenih mera nije zabeleženo povećanje aktivnosti u odnosu na 2013. godinu, kao ni značajno smanjenje aktivnosti posle izbora. Treba imati u vidu da je, ipak u apsolutnim brojevima reč o relativno malom broju aktivnosti.

Zbirno, za sve gradske funkcionere uočen je ogroman rast broja aktivnosti (390%), posebno promotivnih (933%), u odnosu na isti period 2013. godinu. Činjenica da je većina gradskih funkcionera promenjena u periodu između dva posmatranja, moglo bi se tvrditi da ovo povećanje nije bilo ciljano, u svrhu vođenja izborne kampanje, već da je posledica većeg angažovanja članova Privremenog organa u odnosu na bivšeg gradonačelnika Beograda i njegove saradnike. Međutim, tezu da su **gradski funkcioneri svoje „redovne“ aktivnosti značajno uvećali radi dodatne promocije na izborima** rečito potvrđuje drugi nalaz - **ukupan broj njihovih aktivnosti neposredno nakon izbora je smanjen za 59%, a broj promotivnih je smanjen čak za 91%.**

Tabela broj 3: Aktivnosti gradskih sekretara i direktora javnih preduzeća

sekretar za socijalnu zaštitu Nenad Matić 01.02-16.03.2013	2	5	7
sekretar za socijalnu zaštitu Nenad Matić 01.02-16.03.2014.	6	1	7
sekretar za socijalnu zaštitu Nenad Matić 17.03-06.04.2014.	0	3	3
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	300	20	100
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	600	86
sekretar za sport i omladinu Aca Kovačević 01.02-16.03.2013	0	4	4
sekretar za sport i omladinu Slavko Gak 01.02-16.03.2014.	8	0	8
sekretar za sport i omladinu Slavko Gak 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	900	0	200
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	100	0
sekretar za urbanizam i građevinske poslove Milan Vuković 01.02-16.03.2013	0	0	0
sekretar za urbanizam i građevinske poslove Ljiljana Novaković 01.02-16.03.2014.	2	0	2
sekretar za urbanizam i građevinske poslove Ljiljana Novaković 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	300	100	300
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	100	0
sekretar za saobraćaj Bojan Bovan 01.02-16.03.2013	3	0	3
sekretar za saobraćaj Dušan Rafailović 01.02-16.03.2014.	13	0	13
sekretar za saobraćaj Dušan Rafailović 17.03-06.04.2014.	1	1	2
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	433	100	433
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	15	200	31
direktor Parking servisa Boban Kovačević 01.02-16.03.2013	1	0	1
v.d.direktora Parking servisa Andrija Čupković 01.02-16.03.2014.	1	0	1
v.d.direktora Parking servisa Andrija Čupković 17.03-06.04.2014.	1	2	3
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	100	100	100
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	200	300	600
direktor Gradske čistoće Radovan Draškić 01.02-16.03.2013	0	0	0
v.d. direktora Gradske čistoće Siniša Lazarević 01.02-16.03.2014.	3	0	3
v.d. direktora Gradske čistoće Siniša Lazarević 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	400	100	400
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	100	0
direktor Vodovoda Cvijo Babić 01.02-16.03.2013	0	0	0
v.d. direktora Vodovoda Svetozar Veselinović 01.02-16.03.2014.	2	0	2
v.d. direktora Vodovoda Svetozar Veselinović 17.03-06.04.2014.	0	0	0
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	300	100	300
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	100	0
Ukupno za sve gradske funkcionere:	9	12	21
	93	10	103
	1	17	21
Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	1033	83	490
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	9	340	41

S obzirom na to da je u leto 2013. godine bila izvršena i rekonstrukcija Vlade, u monitoringu se analizirane i poređene aktivnosti onih članova Vlade koji su u njoj bili i 2013. godine. Takođe su praćene i aktivnosti novih članova Vlade tokom predizbornog perioda i vršena su poređenja sa periodom od tri sedmice neposredno nakon izbora.

U nekoliko slučajeva se primećuje značajno smanjenje aktivnosti posle izbora (Lazar Krstić, Nebojša Rodić) ili značajno smanjenje promotivnih aktivnosti – naglo je zamrlo interesovanje za obilazak preduzeća (Igor Mirović i Dragan Glamočić) i škola (Tomislav Jovanović).

Ministar omladine i sporta Vanja Udovičić, koji je bio među rekorderima po broju predizbornih promotivnih aktivnosti (25), i posle izbora je ostao veoma aktivan (smanjenje broja ukupnih aktivnosti za 22%), ali je i u njegovom slučaju primećeno smanjenje promotivnih aktivnosti od 60%.

Tabela broj 4: Postizborne aktivnosti republičkih funkcionera

funkcioner	aktivnost	promotivne aktivnosti *	ostale aktivnosti**	ukupno
ministar finansija Lazar Krstić 01.02-16.03.2014.		1	8	9
ministar finansija Lazar Krstić 17.03-06.04.2014.		0	0	0
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)***		0	0	0
ministar kulture i informisanja Ivan Tasovac 01.02-16.03.2014.		0	4	4
ministar kulture i informisanja Ivan Tasovac 17.03-06.04.2014.		0	1	1
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)		100	50	50
ministar spoljnih poslova Ivan Mrkić 01.02-16.03.2014.		1	16	17
ministar spoljnih poslova Ivan Mrkić 17.03-06.04.2014.		1	11	11
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)		200	138	129
ministar odbrane Nebojša Rodić 01.02-16.03.2014.		7	17	24
ministar odbrane Nebojša Rodić 17.03-06.04.2014.		0	1	1
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)		0	12	8
ministar regionalnog razvoja i lokalne samouprave Igor Mirović 01.02-16.03.2014.		11	8	19
ministar regionalnog razvoja i lokalne samouprave Igor Mirović 17.03-06.04.2014.		0	0	0
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)		0	0	0

ministar saobraćaja Aleksandar Antić 01.02-16.03.2014.	11	1	12
ministar saobraćaja Aleksandar Antić 17.03-06.04.2014.	2	4	4
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	36	800	67
ministar poljoprivrede Dragan Glamović 01.02-16.03.2014.	13	6	19
ministar poljoprivrede Dragan Glamović 17.03-06.04.2014.	1	5	5
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	15	167	53
ministar prosvete Tomislav Jovanović 01.02-16.03.2014.	14	10	24
ministar prosvete Tomislav Jovanović 17.03-06.04.2014.	1	5	5
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	14	100	42
ministar omladine i sporta Vanja Udovičić 01.02-16.03.2014.	25	11	36
ministar omladine i sporta Vanja Udovičić 17.03-06.04.2014.	5	14	14
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	40	255	78
ministar bez portfelja Branko Ružić 01.02-16.03.2014.	5	6	11
ministar bez portfelja Branko Ružić 17.03-06.04.2014.	0	3	3
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	0	100	55
* posete firmama, školama, bolnicama, sudovima, otvaranje fabrika, gradilišta, sajmovi, potpisivanja ugovora i memoranduma o izgradnji i ulaganju, stipendiranju, predstavljanje planova izgradnje, uručenje stipendija, pomoći i poklona, razgovor sa građanima, radnicima			
** manifestacije (konferencije, okrugli stolovi), sastanci u kabinetu i na terenu, aktivnosti u inostranstvu			
*** pri izračunavanju koeficijenta u obzir je uzeta dužina perioda koji je posmatran (6 nedelja/3 nedelje) pa je koeficijent shodno tome uvećan			
Ukupno za sve "rekonstruisane" ministre	88	87	175
	10	34	44
	23	78	50
Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)			

Konačno, kada se posmatraju zbirni podaci za sve funkcionere, uočljivo je da je zabeležen rast od 848% broja promotivnih aktivnosti u periodu predizborne kampanje u odnosu na period godinu dana ranije, a da je u periodu neposredno posle izbora zabeleženo smanjenje ukupnih aktivnosti od 60%, a promotivnih od 82%.

Tabela broj 5: Koeficijent povećanja aktivnosti za funkcionere svih nivoa vlasti

	Ukupno za sve funkcionere:	25	229	254
		237	182	419
		19	55	74
	Predizborni koeficijent aktivnosti u 2014 (2013 = 100)	948	79	165
	Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	16	60	35
	Ukupno za "rekonstruisane" ministre	88	87	175
		10	34	44
	Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	23	78	50
	Ukupno	325	269	594
		29	89	118
	Postizborni koeficijent aktivnosti (pred izbore = 100)	18	66	40

3.2 Problematični oblici predavljanja funkcionera

Na osnovu ovih podataka jasno je da su funkcioneri koristili funkcije za potrebe promocije u kampanji, kako bi obezbedili dodatno pojavljivanje u informativnim emisijama, van segmenata posvećenih promociji učesnika na izborima.

3.3 Funkcionerska promocija kao zamena za plaćenu kampanju

Ovi nalazi se na razne načine mogu staviti u vezu i sa troškovima kampanje. O tome će biti reči kasnije, u kontekstu pokazatelja o zastupljenosti funkcionera tokom izborne kampanje prema nalazima RRA (poređenje sa vremenom oglašavanja u plaćenim terminima). Kao ilustrativan primer, može se navesti to što, sudeći po nalazima monitoringa koji je vršila TS, stranka koja je apsolutni pobednik na gradskim izborima – SNS – uopšte nije imala plaćenu televizijsku kampanju za gradske izbore u Beogradu. S druge strane, predsednik i sekretar Privremenog organa (kasnije izabrani za gradonačelnika i gradskog menadžera) imali su ukupno 53 promotivne aktivnosti koje su dominirale u informativnim programima medija, obezbeđujući znatno snažnije predavljanje biračima nego što bi uopšte bilo moguće učiniti kroz plaćene TV spotove i zakupljene termine.

3.4 Direktna promocija stranke

Monitoringom je zabeležen manji broj slučajeva u kojima su funkcioneri, **nastupajući u svojstvu vršioca javne funkcije, istovremeno otvoreno promovisali svoje stranke**, kao i slučajeva kada su se funkcioneri **pojavljivali na događajima koji je van njihovog delokruga rada** (takvi slučajevi su bili znatno češće uočljivi tokom kampanje 2012. godine). Ono što je, međutim, bila redovna pojava, jeste **kombinovanje državnih i partijskih aktivnosti u toku iste posete**. Takođe, redovne su bile **promotivne aktivnosti u kojima su**

se koristili kontakti sa stranim investitorima – prisustvo državnih zvaničnika na predstavljanju investicija, planova ulaganja, potpisivanju memoranduma.

3.5 Javni funkcioneri i privredni subjekti

Posete privatnim fabrikama i preduzetnicima u svojstvu stranačkih funkcionera, čak i kada je ta prilika korišćena da se govori o budućoj državnoj politici u oblasti privrede i ekonomije, nisu notirane u statistici, s obzirom na to da je, makar teorijski, takva mogućnost jednako dostupna i nosiocima javnih funkcija i liderima opozicionih partija. Primeri za ovakvu vrstu aktivnosti su sledeći:

Nebojša Stefanović i Rasim Ljajić, kao stranački funkcioneri, 14. februara u fabrici „Jeansi Serbia“ u Leskovcu, dve nedelje kasnije u istoj fabrici boravio je Alekandar Vučić, ali kao potpredsednik vlade, da bi Rasim Ljajić kao ministar 1. marta položio kamen temeljac za novu fabriku Jeansi u Leskovcu; Nebojša Stefanović i Olgica Batić kao stranački funkcioneri u poseti fabrici Rauch Srbija doo u Koceljevi; Nebojša Stefanović u fabrici Bekament u Aranđelovcu 28. februara; Zorana Mihajlović 18. februara u preduzeću Kopovi a.d u Ubu; Velimir Ilić 19. februara u firmi Krušik plastika u Valjevu, a 1. marta u Transkopu u Paraćinu; Aleksandar Vulin 4. marta u pirotskom „Tigru“, koji je prethodno u svojstvu ministra posetio Igor Mirović, itd.

Ovo je, međutim, zanimljivo sa drugog aspekta, s obzirom na to da bi se omogućavanje partijske promocije u prostorijama i uz učešće predstavnika privrednog subjekta moglo tumačiti i kao podrška privrednog subjekta političkoj stranci (nenovčani prilog za kampanju). Takvi prilozi bi morali da budu zabeleženi u izveštajima o troškovima u kampanji. Valjda podsetiti da nakon izborne kampanje 2012. godine, u sličnim situacijama ovakvi nenovčani prilozi nisu bili prijavljeni, a ni nakon ovih izbora ih nismo primetili u stranačkim izveštajima.

3.6 Neki pozitivni pomoci u odnosu na kampanju iz 2012

Kao **pozitivno u ovogodišnjoj kampanji**, sa stanovišta aktivnosti funkcionera, može se izdvojiti to što je predsednik Srbije bio veoma pasivan (za razliku od izbora iz 2012), što se može tumačiti činjenicom da ovaj put nisu bili istovremeno održani predsednički izbori sa parlamentarnima, ali i time što aktuelni predsednik nije stranački funkcioner. Druga pozitivna promena jeste to što u dane izborne tišine nije bilo značajne aktivnosti funkcionera. Ako se izuzme nekoliko sastanaka sa stranim zvaničnicima (koji se možda nisu mogli organizovati pre ili posle izborne tišine), ili sednica Gradskog štaba za vanredne situacije, tokom izborne tišine zabeležili smo samo aktivnosti direktora „Pošte“, Milana Krkobabića (puštanje u rad mašine za sortiranje pošiljki), gradskog sekretara za sport Slavka Gaka (poseta „Kombank areni“ i najava „osposobljavanja“ male sale), predsednika Vlade Vojvodine Bojana Pajtića (otvorio novu proizvodnu liniju u okviru „BioSens“ centra Univerziteta u Novom Sadu), pokrajinske sekretarke za zdravstvo Vesne Kopitović (poseta Zavodu za transfuziju krvi Vojvodine, delu gde je smeštena oprema za koju je Sekretarijat izdvojio novac) i ministra prosvete Tomislava Jovanovića (otvorio Sajam obrazovanja u Lazarevcu).

4. Primeri korišćenja javne funkcije radi dodatne promocije

Sekretar Privremenog organa Goran Vesić posetio je 3. marta školu u Resniku kako bi predstavio projekat uvođenja osobe zadužene za bezbednost „školicajac“ koji će se realizovati u naredne četiri godine. Sa sekretarom je u poseti školi bila, kako je zvanično predstavljena na sajtu Grada Beograda, ministarka razvoja energetike i zaštite životne sredine, koja je tom prilikom govorila o bezbednosti dece. Ministarka je, inače, prva na listi SNS na beogradskim izborima, a posetu školi je iskoristila za stranačku promociju, pa su mediji preneli njenu izjavu u svojstvu potpredsednice SNS da će školske policajce finansirati Grad ukoliko Srpska napredna stranka pobedi na gradskim izborima: „Ova vlast pokazala je da vodi računa o bezbednosti dece, što se može videti prisustvom 'školicajaca' u ovoj školi. I, ukoliko građani budu dali poverenje SNS, svaka škola u Beogradu imaće 'školicajce' koje će angažovati grad“.

U drugom slučaju nađena je veza između funkcije i promocije – predsednik Privremenog organa Siniša Mali i predsednik Narodne skupštine Nebojša Stefanović posetili su 20. februara gradilište vrtića na Novom Beogradu. Stefanović je najavljen kao „predsednik skupštinskog Odbora za prava deteta“.

Karakteristično za gotovo sve aktivnosti predsednika i sekretara Privremenog organa jeste to da je organizovan prevoz za novinare, bilo da je reč o poseti gradilištu vrtića na Novom Beogradu, svečanom otvaranju semafora u Jajincima ili svečanom otvaranju zebre u Vojvođanskoj ulici.

Potpredsednik SNS-a Nebojša Stefanović 9. marta u 10h posetio je štand SNS u Čičevcu, potom je kao predsednik Skupštine (kako su izvestili Grad Kruševac i lokalni odbor SNS na svojim internet prezentacijama) u 10.45 imao prijem kod gradonačelnika Kruševca Bratislava Gašića, pa je u 11.30 prisustvovao predaji donacije privatne firme i kineske ambasade zdravstvenom centru u istom gradu. U 12.00 je razgovarao sa građanima na štandu SNS-a u Kruševcu, a u 12.30 je kao predsednik Skupštine razgovarao sa privrednicima u Regionalnoj privrednoj komori.

Premijer Srbije Ivica Dačić 5. marta u 13 sati u Vranju je položio kamen temeljac za izgradnju zgrade kompanije „Geoks“ (koju je četiri dana pre toga posetio i prvi potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić). U 16.00 Dačić je kao predsednik SPS-a učestvovao na mitingu koalicije SPS-PUPS-JS u Vranju. Slično je bilo 6. marta u Kostolcu, odnosno Požarevcu, i 7. marta u Čačku.

Predsednik SNS Aleksandar Vučić 16. februara posetio je Smederevo. Njega je ispred sedišta SNS u tom gradu dočekalo 200 radnika „Želvoza“ koji su prethodnih mesec dana protestovali i držali zgradu lokalne skupštine u blokadi. Mediji su preneli da je Vučić u sedištu SNS-a razgovarao sa delegacijom radnika, pa je „posle telefonskog razgovora sa ministrom finansija Lazarom Krstićem, dogovoreno da se svi problemi u vezi sa socijalnim programom i otpremninom reše do kraja sledeće nedelje“.

Potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić 1. marta prepodne posetio je „Simp“ i „YUMCO“ u Vranju i kompaniju „Geoks“, potom u 11.30 fabriku „Jeansi“ u Leskovcu a u 12.00 u Sportsko-rekreativnom centru „Dubočica“ u Leskovcu učestvovao je na mitingu SNS-a.

Potpredsednik Vlade Aleksandar Vučić 5. marta u 10h u Ćupriji je prisustvovao potpisivanju ugovora između Vlade, kompanije „Truck-Lite“ i Opštine Ćuprija. U 12.30 u centru Nacionalne agencije za regionalni razvoj u Zaječaru kao predsednik Srpske napredne stranke razgovarao je s mladima. U 13.00 je kao potpredsednik Vlade razgovarao sa rukovodstvom „RTB Bor“, a u 14.00, kao lider SNS-a je, ispred prostorija Odbora SNS-a, razgovarao s građanima Bora.

Ministarka energetike, razvoja i zaštite životne sredine, Zorana Mihajlović, 22. februara u 8.30 u Gradskoj upravi u Kraljevu razgovarala je sa građanima, a potom je u 13.30, takođe u Gradskoj upravi, kao potpredsednica SNS, razgovarala sa članicama Unije žena odbora SNS Kraljevo, te na kraju posete u 14h obišla i Gradski odbor SNS.

Zanimljiv je slučaj sa aktivnošću Velimira Ilića od 12. marta. Mediji su prvo izvestili da je Ilić kao ministar građevinarstva i urbanizma otvorio Centar za reciklažu JP "Čistoća" u Vlasotincu, navodeći kao izvor saopštenje Nove Srbije. Potom se pojavila ista vest u novoj verziji – umesto ministar, stajalo je predsednik Nove Srbije. Tako je ispravljena greška da o aktivnostima ministra izveštava stranka, ali je ostala činjenica da predsednik stranke u kampanji otvara pogon lokalnog javnog komunalnog preduzeća.

Ilić je 24. februara prvo u Gornjem Milanovcu razgovarao sa stranačkim aktivistima, pa je obišao lokalno Javno preduzeće za izgradnju, pa dva privatna preduzeća, a posle posete Čačku, dan je obilazak je završio u Lučanima, posetom dečijem vrtiću.

Ministar pravde Nikola Selaković i ministar poljoprivrede Dragan Glamočić sastali su se 12. februara sa delegacijom privrednika iz Kine „radi razgovora o investicijama u Srbiju“. Nesporno je da je pravna sigurnost izuzetno značajna za investicije, ali ovo je prvi slučaj da ministar pravde sa privrednicima razgovara o investicijama. Posle sastanka u Beogradu dvojica ministara su sa kineskim privrednicima posetili fabriku „Budimka“ u Požegi, zadrugu „Arilje“, kompaniju „Stanić“ u Arilju i zasade borovnica i malina.

Nikola Selaković je 3. marta kao potpredsednik SNS posetio porodičnu mlekaru u selu Rožanstvo, a u društvu sa njim je bio, kako su mediji izvestili, državni sekretar u Ministarstvu poljoprivrede Željko Radošević, koji je pričao o konkursima ministarstva za podsticaje za proširenje proizvodnje.

Nikola Selaković je direktno upleo državu u stranačku promociju 4. marta, kada je nakon sastanka sa rukovodstvom i radnicima Valjaonice bakra Sevojno, na kome je bio kao stranački funkcioner, izjavio da „država ima interes da nađe način da pomogne Valjaonici bakra Sevojno da opstane na tržištu, iako je reč o privatnoj kompaniji“ i naveo da je na sastanku „dogovoreno da se u narednim danima stupi u kontakt sa čelnim ljudima ministarstava finansija, privrede i odbrane i da se zajedno sagleda kako je moguće pomoći Valjaonici bakra da opstane“.

Ministar rudarstva i prostornog planiranja, Milan Bačević, u gotovo svim aktivnostima je kombinovao posete u svojstvu javnog funkcionera i stranačkog funkcionera. U Prokuplju 4. marta se, kao ministar, sastao sa opštinskim rukovodstvom i potencijalnim kineskim investitorima, a potom se sastao sa članovima lokalnog odbora SNS. U Loznici 6. marta kao ministar je razgovarao sa gradskom upravom i zaposlenima u rudniku Zajača, a potom je kao funkcioner SNS govorio na stranačkom skupu. Sličan program imao je u Kosjeriću je 10. marta, Kovinu 11. marta, Staroj Pazovi 12. marta, Krivoj Feji kod Vranja 13. marta.

Pokrajinska sekretarka za zdravstvo Vesna Kopitović sa v.d. direktora Fonda za kapitalna ulaganja AP Vojvodine, Nebojšom Malenkovićem, posetila je 3. marta Opštu bolnicu u Kikindi, za koju je obezbeđena oprema od sredstava pokrajinskog sekretarijata za zdravstvo. Iz izveštaja o poseti na sajtu Vlade Vojvodine, saznali smo da je sa njim bolnicu posetio i poslanik u Skupštini AP Vojvodine Ilija Vojinović, koji je inače lokalni funkcioner DS-a.

Aleksandar Antić obišao je 6. marta KBC "Dragiša Mišović Dedinje", zajedno sa direktorom te ustanove, i govorio o završetku rekonstrukcije. Nejasno je da li se za rekonstrukciju zabrinuo kao javni funkcioner, ili je, kao kandidat SPS-a za gradonačelnika (kako su ga mediji predstavili u izveštaju), kampanju vodio u zdravstvenoj ustanovi. Već narednog dana mediji su ga predstavili kao ministra saobraćaja kada je posetio gradilište novog beogradskog toplovoda na Karaburmi.

Kandidati za poslanike sa koalicione liste SNS Marko Đurić, Vanja Udovičić i Dubravka Filipovski najavljeni su kao stranački funkcioneri u aktivnostima 19. februara: razgovor sa profesorima fizičke kulture u školi u Beloj Palanci, poseta Okružnom izbornom štabu SNS u Pirotu, poseta školi u Pirotu, razgovor sa građanima u Pirotu i razgovor sa košarkašima i trenerom u Dimitrovgradu. Ako je reč o pogrešnoj najavi, nejasno je u kom svojstvu bi savetnik predsednika Republike Marko Đurić i poslanica Dubravka Filipovski kao javni funkcioneri obilazili profesore fizičke kulture i košarkaše, a ujedno je evidentno ministar kombinovao državne i stranačke aktivnosti. S druge strane, ako je reč isključivo o stranačkim aktivnostima, zloupotrebu funkcije (i resursa) predstavlja činjenica da je saopštenje o aktivnostima ministra Udovičića izdalo ministarstvo: „Ministar omladine i sporta Vanja Udovičić obišao je danas nekoliko osnovnih škola u pirotskom okrugu u kojima je predstavio program 'Sport u škole'“.

Do koje mere državni funkcioneri ne žele da propuste priliku za promociju govore dva upečatljiva primera:

Sekretar Privremenog organa Goran Vesić posetio je 5. marta zdravstvenu stanicu u Belom potoku za čiju je laboratoriju nabavljen aparat za ultrazvuk. Vesić je tada izjavio da je pomenuti **aparat kupljen u novembru**, iz čega se jasno vidi kako je kupovina uređaja izvršena pre izborne kampanje, a kako je promocija te gradske investicije organizovana tokom kampanje.

U drugom slučaju, nakon što su prištinske vlasti 4. marta sprečile minsitre Vulina i Udovičića da posete Kosovo, gde je trebalo da uruče stipendije Fonda za mlade talente najboljim studentima završnih godina akademskih studija Prištinskog Univerziteta sa privremenim sedištem u Kosovskoj Mitrovici, saopšteno je da je reč o „onemogućavanju države Srbije da pomogne najboljim srpskim studentima u pokrajini da usavrše svoja znanja i talente“ i zaključeno da će se na taj način „srpskim studentima... ugroziti osnovno civilizacijsko pravo na školovanje i obrazovanje“. Da li je moguće da srpski studenti na Kosovu ne mogu da dobiju stipendije od države Srbije, ako im ih lično ne uruče ministri?

5. Regulativa, inicijative TS i aktivnosti državnih organa

5.1 Najvažniji propisi o korišćenju javnih resursa za potrebe kampanje

Srbija ima brojne propise koji se odnose na korišćenje javnih resursa i promociju javnih funkcionera tokom izborne kampanje, ali postoje i situacije u kojima neki vidovi problematičnog ponašanja nisu pokriveni na adekvatan način i prepušteni su „sivoj zoni“.

Zloupotreba funkcija je načelno regulisana kroz odredbe Krivičnog zakonika⁶ i raznih propisa iz oblasti finansija (kao što su Zakon o budžetskom sistemu⁷ i Zakon o javnim nabavkama⁸). Zakonski okvir koji se odnosi na zloupotrebu javne funkcije upotpunjen je usvajanjem Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije (koji se primenjuje od 1. januara 2010), gde se navodi „Funkcioner ne može da koristi javne resurse i skupove na kojima učestvuje i susrete koje ima u svojstvu funkcionera, za promociju političkih stranaka.”⁹

Jedini izuzetak od ovog pravila postoji kada funkcioner koristi javne resurse radi zaštite lične bezbednosti, „ukoliko je takva upotreba javnih resursa uređena propisima iz te oblasti ili odlukom službi koje se staraju o bezbednosti funkcionera”¹⁰. Funkcioner je dužan da uvek nedvosmisleno predoči sagovornicima i javnosti da li iznosi stav organa u kojem vrši javnu funkciju ili stav političke stranke¹¹.

RRA je donela akte koji imaju za cilj da svi učesnici na izborima dobiju pristup medijima, uključujući i promocije kandidata i stranaka izvan posebnog predizbornog informativnog programa i plaćenih termina. U određenoj meri, pravila RRA imaju za cilj i da spreče pristrasno izveštavanje elektronskih medija. TV kompanije mogu da odbiju emitovanje određenog reklamnog oglasa (npr. zbog neprikladnog sadržaja) kao i u slučaju da su već popunili raspoloživu kvotu za oglašavanje.

Na osnovu Opšte obavezujućeg uputstva RRA¹², TV i radijske stanice mogu odlučiti da li će emitovati predizborne plaćene termine u okviru svoje opšte kvote za reklamno oglašavanje (do 12 minuta u okviru jednog punog sata emitovanog programa za komercijalne TV stanice i do 6 minuta u okviru jednog punog sata emitovanog programa za javne radiodifuzne

⁶ Krivični zakonik, („Sl. glasnik RS”, br. 85/2005, 88/2005 - ispr., 107/2005 - ispr., 72/2009, 111/2009 i 121/2012) čl. 359

⁷ Zakon o budžetskom sistemu, („Sl. glasnik RS”, br. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011 i 93/2012), čl. 71

⁸ Zakon o javnim nabavkama („Sl. glasnik RS”, br. 124/2012), glava II

⁹ Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije čl. 29, stav 2-4

¹⁰ Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije čl. 29, stav 2

¹¹ Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije, čl. 29, stav 3

¹² <http://www.rra.org.rs/latinica/opste-obavezujuca-uputstva-saveta-rra>

Opšte obavezujuće uputstvo RRA radio i televizijskim stanicama (emiterima) u predizbornoj kampanji za lokalne, pokrajinske i republičke skupštinske izbore, izbore za predsednika Republike i izbore za nacionalne savete nacionalnih manjina („Sl. glasnik RS”, br. 18/2012)

[http://www.rra.org.rs/uploads/useruploads/PDF/4741-](http://www.rra.org.rs/uploads/useruploads/PDF/4741-opste-obavezujuce-uputstvo-radio-i-televizijskim-stanicama-emiterima-u-predizbornoj-kampanji-za-lokalne.pdf)

[opste-obavezujuce-uputstvo-radio-i-televizijskim-stanicama-emiterima-u-predizbornoj-kampanji-za-lokalne.pdf](http://www.rra.org.rs/uploads/useruploads/PDF/4741-opste-obavezujuce-uputstvo-radio-i-televizijskim-stanicama-emiterima-u-predizbornoj-kampanji-za-lokalne.pdf) čl. 9, stav 1 Zakon o radiodifuziji, čl. 14

servise). Pored kratkih reklamnih oglasa, stanice mogu emitovati ograničen broj posebnih predizbornih reklamnih priloga (u trajanju do 5 i do 30 minuta). U slučaju da odluči da emituje predizborni plaćeni termin, emiter je dužan da svim zainteresovanim izbornim listama, odnosno kandidatima, „obezbedi pod jednakim programskim, tehničkim i finansijskim uslovima emitovanje njihovog priloga u okviru predizbornog plaćenog termina”. Pojam „pod jednakim finansijskim uslovima” nije obrazložen, što otvara mogućnost različitog tumačenja. Najverovatnije, namera nije bila da se garantuje da će sve stranke platiti isti iznos po jedinici oglasnog vremena, već da će se dati popusti dosledno primenjivati na sve učesnike izborne trke (npr. isti procenti popusta za sve stranke koje zakupe oglasni prostor iznad određenog iznosa). Na osnovu Zakona o finansiranju političkih aktivnosti, popusti za oglašavanje koji su dati pod uslovima koji odstupaju od tržišnih smatraju se prilogom političkoj stranci. Međutim, RRA nema zakonsku obavezu da samoinicijativno tj. proaktivno proverava da li su pravila o jednakom pristupu medijima i pod jednakim uslovima poštovana, već samo da reaguje u slučaju da bude podneta predstavka koja ukazuje da je došlo do kršenja ovih pravila.

Iako nema sumnje da su brojni oblici zloupotrebe javne funkcije za potrebe izborne kampanje zabranjeni, kao što je zabranjeno i direktno finansiranje kampanje od strane korisnika javnih sredstava, neke situacije su ostale u „sivoj zoni”. To je, pre svega, posledica činjenice da intenzitet i odabir promotivnih aktivnosti javnih institucija i njihovih rukovodilaca nije ograničen.

5.2 Inicijative Transparentnosti – Srbija

Ovakve i slične nepravilnosti i zloupotrebe javnih funkcija radi dodatne promocije uočene su i 2012. godine. Transparentnost Srbija je tada, nakon predavljanja rezultata monitoringa, predložila da se ova oblast zloupotreba reguliše – kroz zabranu učešća javnih funkcionera u promotivnim aktivnostima u svojstvu nosioca javne funkcije tokom izborne kampanje i/ili kroz obavezujuća pravila o izveštavanju medija o tim aktivnostima¹³. Takođe smo ukazali na to da je za otkrivanje i kažnjavanje zloupotreba u vezi sa finansiranjem kampanje neophodno da svi organi koji u tome mogu biti nadležni (pre svih javno tužilaštvo, Agencija za borbu protiv korupcije i RRA) javno pozovu sve građane koji imaju saznanja o nedozvoljenim radnjama, da ta saznanja prijave i da im garantuju odgovarajuće mere zaštite, u skladu sa zakonskim mogućnostima.

Pre nego što su bili raspisani izbori, pozvali smo i da se formira Nadzorni odbor u skladu sa Zakonom o izboru narodnih poslanika (članovi 99 i 100)¹⁴. Nadzorni odbor je nadležan za aktivno praćenje izborne kampanje, za nadzor nad aktivnostima političkih partija, kandidata i medija i upravo to telo bi tokom same kampanje trebalo da upozori na zloupotrebe i preporuči funkcionerima, ali i medijima kako da se odnose prema slučajevima koje smo ovde predstavili. Transparentnost Srbija je u novembru 2013. godine uputila inicijativu parlamentarnim strankama¹⁵ za formiranje Nadzornog odbora, ali to pitanje u parlamentu nije razmatrano.

¹³ <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/Finansiranje%20kampanje%202012.pdf>

¹⁴ <http://www.transparentnost.org.rs/images/stories/inicijativei analize/pismo%20gopak%20nadzorni%20odb or%20novembar%202013.doc>

¹⁵ Inicijativa je upućena Nacionalnom ogranku međunarodne inicijative parlamentaraca za borbu protiv korupcije (GOPAC), koju čine poslanici svih stranaka: Zoran Babić (SNS, predsednik), Olgica Batić, SPO-DHSS, Stefana Miladinović, SPS, Maja Videnović, DS, Dubravka Filipovski, NS, Srđan Spasojević, NS, Mira Petrović, PUPS, Vladimir Marinković, SDPS, Milan Lapčević, DSS, Đorđe Stojić, LSDV, Elvira Kovač, SVM, Snežana Stojanović Plavšić, URS, Marija Obradović, SNS, Kenan Hajdarević, LDP. Interesovanje za inicijativu su pokazali poslanici Lapčević i Marinković.

5.3 Dobre ideje iz susedstva

Interesantno je da su u međuvremenu u Makedoniji i Crnoj Gori usvojeni propisi koji regulišu ovu oblast. U Makedoniji¹⁶ je Izbornim zakonikom zabranjeno da tokom kampanje državne institucije organizuju ceremonije otvaranja realizovanih projekata i ceremonije postavljanja kamena temeljca na projektima koje država finansira. Zabranjeno je i otpočinjanje infrastrukturnih objekata osim ako nije reč o realizaciji ranije predviđenih programa, a i u tom slučaju je zabranjeno održavanje javnih događaja povodom izgradnje ili puštanja u rad.

Zabranjene su i bilo kakve vanredne isplate plata, penzija, socijalnih davanja, isplate godišnjih ili jednokratnih transfera. Dozvoljene su samo redovne mesečne isplate. Ministarstvo finansija dve nedelje nakon raspisivanja izbora objavljuje na sajtu predizborni finansijski izveštaj koji obuhvata pregled svih planiranih i ostvarenih prihoda i rashoda budžeta, od početka fiskalne godine do dana objavljivanja izveštaja.

Nedavno usvojenim izmenama crnogorskog Zakona o finansiranju političkih partija¹⁷ (koje su izazvale kontroverze, nakon što su izmene usvojene glasovima opozicije i vladajuće SDP, uključujući i najavu vladajuće DPS da će podneti inicijativu Ustavnom sudu za osporavanje tih promena) uvedena su oštra ograničenja po pitanju reklamiranja državnih organa, isplata naknada, dotacija i oprosta dugova, kao i obaveze u vezi sa objavljivanjem budžetskih prihoda i rashoda, korišćenjem službenih automobila, zapošljavanjem u javnom sektoru.

5.4 Aktivnosti državnih organa

Agencija za borbu protiv korupcije je na konferenciji za štampu predstavila nalaze svog monitoringa troškova izborne kampanje.¹⁸ Za razliku od prethodnih parlamentarnih izbora (2012), čini se da je ovaj put i ponašanje funkcionera bilo predmet ozbiljnijeg razmatranja, bilo zbog mogućih pravila o postupanju funkcionera iz Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije, ili zbog povreda pravila o finansiranju same kampanje. Tako se u izveštaju sa konferencije navodi i sledeće: „U toku izborne kampanje uočeno je da su pojedini funkcioneri bili veoma aktivni. Agencija je u cilju otkrivanja eventualnih zloupotreba korišćenja javnih resursa za promociju političkih subjekata uputila zahtev za dostavu informacija i podataka predsedniku Vlade, svim potpredsednicima i ministrima. Pogrešnim tumačenjem zakonske odredbe, predsednik Vlade i šest ministara, izričito su odbili da dostave tražene informacije i podatke. Svima koji nisu, odnosno koji su odbili da dostave tražene informacije i podatke, Agencija je novim dopisom ostavila naknadni rok od 15 dana.“ Do sada nije saopštavano da li su u nekom od navedenih slučajeva utvrđene i povrede nekog od propisa.

Agencija je takođe nešto ranije, zajedno sa dva druga nezavisna organa (Zaštitnik građana i Poverenik za informacije od javnog značaja i zaštitu podataka o ličnosti) izdala saopštenje¹⁹ u kojem je pelovano na sve učesnike u izbornoj kampanji da poštuju slovo i duh propisa i da se uzdrže od svih postupaka kojima se neposredno ili posredno ugrožava istinska sloboda građana u ostvarivanju izbornog prava i prava u vezi sa izborima. "Tri nezavisna kontrolna

¹⁶<http://transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/21032014/makedonija%20izborni%20zakonik%20clan%208a.doc>

¹⁷ <http://transparentnost.org.rs/images/stories/materijali/21032014/cg%20zakon%20izmene.PDF>

¹⁸ http://www.acas.rs/sr_cir/component/content/article/39-aktuelnosti/1064-predstavljani-nalazi-monitoringa-izborne-kampanje-2014.html

¹⁹ http://www.acas.rs/sr_cir/component/content/article/39-aktuelnosti/1045-zajednicko-saopstenje-zastitnika-poverenika-agencije.html

organa posebno ukazuju da se u izbornoj kampanji ne smeju upotrebljavati javne službe i resursi niti zadovoljavati zdravstvene i socijalne potrebe građana. Nema mesta agresivnosti u kampanjama „od vrata do vrata“ koje građani doživljavaju kao pretnju, a posebno je nedozvoljeno evidentiranje građana bez njihove izričite i pisane saglasnosti. Predizborne aktivnosti u školama, obdaništima, igraonicama i sličnim prostorima sa decom nedopuštene su i krajnje neprimerene. Iako kontrolni organi, u granicama svojih ovlašćenja, postupaju po pojedinačnim pritužbama građana, ali i po službenoj dužnosti, radi zaštite i unapređenja dostignutog stepena političkih prava nužno je da izborni takmaci uspostave viši stepen samokontrole i uvažavanja prava građana na istinsku slobodu političkog izbora.“ Još ranije, Agencija je izdala saopštenje²⁰ u kojem se kaže da „javni funkcioneri i pored upozorenja Agencije za borbu protiv korupcije nastavljaju da koriste javne resurse i javne funkcije za promociju političkih subjekata. Na ovaj način oni zbunjuju birače jer svojim ponašanjem ostavljaju prostor sumnji da posete elektranama, kopovima, drugim javnim preduzećima i javnim ustanovama kao i susrete koje imaju u svojstvu javnih funkcionera koriste u svrhu izborne kampanje. Agencija za borbu protiv korupcije još jednom poziva sve javne funkcionere da se kao učesnici izborne kampanje uzdrže od ponašanja suprotnih odredbama Zakona o Agenciji, čije povrede povlače ne samo prekršajnu odgovornost, nego za posledicu mogu imati i razrešenje sa javne funkcije.“

U drugom oglašavanju tokom kampanje (datum nije naveden na sajtu)²¹ kaže se Agencija za borbu protiv korupcije upozorava sve javne funkcionere da su i tokom kampanja za izbor poslanika Narodne skupštine Republike Srbije i za izbor odbornika Skupštine Grada Beograda dužni da uvek nedvosmisleno predoče sagovornicima i javnosti da li iznose stav organa u kojem vrše javnu funkciju ili stav političke stranke, odnosno političkog subjekta. Na ovakvo ponašanje obavezuje ih član 29. stav 4. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije. Agencija apeluje na sve javne funkcionere da kao učesnici izborne kampanje ličnim primerom doprinesu poštovanju Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije. Agencija za borbu protiv korupcije podseća da funkcioner može da vrši funkciju u političkoj stranci, odnosno političkom subjektu i da učestvuje u njenim aktivnostima ako to ne ugrožava vršenje javne funkcije i ako to nije zakonom zabranjeno. Istovremeno, funkcioneru je zabranjeno da koristi javne resurse i skupove na kojima učestvuje i susrete koje ima u svojstvu funkcionera, za promociju političkih stranaka, odnosno političkih subjekata. Agencija za borbu protiv korupcije će pratiti, reagovati i primenjivati Zakon o Agenciji za borbu protiv korupcije u cilju obezbeđivanja fer i ravnopravne izborne kampanje koja predstoji.“

U posebnom saopštenju povodom jednog konkretnog slučaja, Agencija je reagovala saopštenjem na saopštenje Prekršajnog apelacionog suda²², iz Agencije je saopšteno sledeće: „Agencija je, postupajući po službenoj dužnosti, a u skladu sa svojim zakonskim ovlašćenjima, 11. februara 2014. godine pokrenula postupak za odlučivanje o tome da li je ministarka energetike, razvoja i zaštite životne sredine Zorana Mihajlović u vršenju javne funkcije postupala suprotno odredbama člana 29. stav 2. i 4. Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije. Ministarki je, u skladu sa zakonom, ostavljen rok od 15 dana da se u postupku pred Agencijom izjasni, nakon čega će Agencija doneti odluku u ovom predmetu.

Kako je navedeni postupak u toku i nije doneta odluka o tome da li postoji ili ne postoji

²⁰ http://www.acas.rs/sr_cir/component/content/article/1034-2014-02-07-14-21-41.html

²¹ http://www.acas.rs/sr_cir/component/content/article/39-aktuelnosti/1032-funkcioneri-u-javnim-nastupimamoraju-da-postuju-zakon.html

²² http://www.acas.rs/sr_cir/component/content/article/39-aktuelnosti/1036-reagovanje-agencije-povodom-saopstenja-prekršajnog-apelacionog-suda.html

povreda ovog zakona, tačno je da Agencija nije podnela zahtev za pokretanje prekršajnog postupka, pa je nejasno zbog čega se Prekršajni apelacioni sud oglašava saopštenjem u vezi sa postupkom koji vodi drugi državni organ. Nije u nadležnosti prekršajnih sudova da odlučuju o tome da li je ili ne "došlo do zloupotrebe javne funkcije", već o postojanju ili nepostojanju prekršajne odgovornosti, u ovom slučaju tek nakon okončanja postupka pred Agencijom. Pokretanje i vođenje postupka za odlučivanje o tome da li u slučaju bilo kog funkcionera postoji povreda Zakona o Agenciji za borbu protiv korupcije u nadležnosti je Agencije. Agencija se, baš kao i Prekršajni apelacioni sud, zalaže za vođenje postupaka pred institucijama koje su po zakonu nadležne da te postupke vode.“

Najzad, valja podsetiti da je Agencija, nešto pre nego što je izborna kampanja formalno počela (u decembru 2013) predstavila svoje nalaze kontrole finansiranja izbornih kampanja iz 2012. godine, kao i na lokalnim i pokrajinskim izborima koji su održani u međuvremenu.²³

Republička radiodifuzna agencija je pred izbore 2012. izdala Opšte obavezujuće uputstvo²⁴, koje se primenjivalo i na izbore 2014. godine²⁵.

Savet Republičke radiodifuzne agencije je u slučajevima grubog kršenja predizborne tišine, koje su evidentirane od strane stručnih službi RRA, nalagao odgovornim licima u kablovsko - distributivnim sistemima da bez odlaganja otklone nepravilnosti i onemogućće dalje emitovanje programa koji nije u skladu sa zakonom. Zbog izrazitih nepravilnosti tokom predizborne tišine ta mera je primenjena u 3 slučaja:

OBN – zbog emitovanja intervjua sa prvim potpredsednikom Vlade Republike Srbije Aleksandrom Vučićem i nosiocem liste;

BN – zbog emitovanja intervjua sa prvim potpredsednikom Vlade Republike Srbije Aleksandrom Vučićem i nosiocem liste;

TV CG (SAT) – zbog emitovanja intervjua sa Vukom Draškovićem.

Kontinuirani nadzor programskih sadržaja u realnom vremenu obavljen je u periodu od 00.00 časova 14. marta do 20.00 časova 16. marta 2014. godine.

Prema izveštajima stručnih službi, u programima ostalih emitera nisu evidentirane nepravilnosti takvog obima koje bi zahtevale reakciju Saveta RRA.

Izveštavanje nacionalnih emitera i pokrajinskog javnog servisa tokom predizborne tišine o događajima u kojima su učestvovali državni funkcioneri – izborni akteri, generalno gledano, izvedeno je na način da je njihovo prisustvo predstavljano slikom bez tona. Načelno su emiteri izbegavali da emituju tonske izjave zvanični Savet Republičke radiodifuzne agencije doneo je odluku da bude u stalnom zasedanju tokom predizborne kampanje za lokalne i republičke skupštinske izbore.

---

²³ http://www.acas.rs/sr_cir/component/content/article/39-aktuelnosti/1014-politika-i-nivac-finansiranje-politickih-aktivnosti-u-2012-godini.html

²⁴ <http://www.rra.org.rs/uploads/useruploads/PDF/9860-opste-obavezujuce-uputstvo-radio-i-televizijskim-stanicama-emiterima-u-predizornoj-kampanji-za-lokalne.pdf>

²⁵ <http://www.rra.org.rs/uploads/useruploads/izvestaji-o-nadzoru/IZBORI-2014---zavr-ni-izve-taj.pdf> str.4.

Od dana raspisivanja izbora Savet Republičke radiodifuzne agencije održao je 6 vanrednih sednica i 4 redovne koje su bile posvećene razmatranju ponašanja emitera tokom predizborne kampanje.

Savet RRA je usvojio Opšte obavezujuće uputstvo emiterima radi omogućavanja nesmetanog informisanja gledalaca sa oštećenim sluhom u toku predizborne kampanje u 2014. godini.

U vezi sa predizbornim sadržajem, Agenciji je od početka predizborne kampanje dostavljena ukupno 31 predstavka i prigovor protiv 14 emitera. Od ovog broja procesuirano je 26 predmeta po službenoj dužnosti (predstavke su tretirane kao obaveštenja), dok je 5 odbačeno kao očigledno neosnovani.

Savet je razmatrao i predstavke upućene od strane samih učesnika u izbornom procesu (političkih stranaka).

Savet je izrekao jednu meru opomene zbog neizvršavanja obaveze utvrđene odredbama Opšte obavezujućeg uputstva radio i televizijskim stanicama (emiterima) u predizbornoj kampanji o načelno jednakoj zastupljenosti u dnevnom informativnom i propagandnom programu.

U izveštaju o nadzoru nad radom emitera posebno su predstavljani podaci o zastupljenosti državnih funkcionera u toku kampanje. Posebno su istaknuti sledeći nalazi:

Državni, pokrajinski i gradski funkcioneri su bili zastupljeni u posmatranim informativnim emisijama i dnevnicima („u situacijama kada se nije moglo jasno utvrditi da li iznose stav organa u kojima obavljaju javnu funkciju ili stav učesnika u predizbornoj kampanji“) sa ukupno 22 sata, 28 minuta i 17 sekundi. Najviše je bio zastupljen prvi potpredsednik Vlade, Aleksandar Vučić (oko 5,5 časova), a zatim premijer Ivica Dačić (oko 2,5 sata), ministarka energetike Zorana Mihajlović (1 sat, 48 minuta), a više od sat vremena su u doba kampanje bile predstavljene i aktivnosti predsednika Privremenog veća Grada Beograda (Siniša Mali) i ministra poljoprivrede (Dragan Glamočić). Prema nalazima RRA, zastupljenost funkcionera na izborima održanim 2012 bila je više nego dvostruko veća (više od 54 sata), a najviše su bili zastupljeni predsednik Republike (preko 9 časova), ministar unutrašnjih poslova (preko 6 časova) i ministar poljoprivrede (oko 4,5 sati). Takođe se navodi da su u informativnim emisijama aktivnosti državnih funkcionera učestvovala sa jednom četvrtinom a predstavljanje izbornih lista sa tri četvrtine programa. Prema istim nalazima, zastupljenost državnih funkcionera je 2012. bila veća (41,14%).

Predstava o potencijalnoj komercijalnoj vrednosti ovog vida predstavljanja donekle se može steći poređenjem sa nalazima RRA o plaćenim predizbornim terminima (ukupno preko 51 sat na posmatranim TV stanicama) i plaćenim oglasnim porukama (ukupno 44 časova). Iako je trajanje predstavljanja aktivnosti javnih funkcionera bilo četiri puta kraće od vremena koje je utrošeno na predizborno oglašavanje stranaka, sa sigurnošću se može tvrditi da je stvarna „komercijalna“ vrednost ovog vida predstavljanja biračima je znatno veća²⁶, imajući u vidu ne samo činjenicu da su informativni programi gledaniji od reklamnih blokova, nego i pretpostavku neutralnosti ovog vida pojavljivanja (makar kod nekih građana), naspram reklama koje su po definiciji pristrasne, usled čega takva pojavljivanja imaju znatno veći uticaj na birače.

---

²⁶ Pravu „tržišnu vrednost“ nije moguće ustanoviti zato što zakon zabranjuje trgovinu emitovanjem u okviru informativnih emisija.

RRA je u vezi sa izbornom kampanjom razmatrala sledeće predstavke na rad emitera u vezi sa kršenjem zakona i ovog uputstva i odlučila kako je navedeno²⁷:

1. Savet RRA razmatrao je, 24. februara 2014. godine, [predstavku kompanije "Delta"](#) na reklamni spot SNS-a u kome se pojavljuje više privrednih društava i kompanija i odlučio da Srpskoj naprednoj stranci, koja je proizvela i ugovorila emitovanje spornog spota, preporuči da navedeni spot povuče iz daljeg emitovanja. Kako ne bi došlo do narušavanja izborne kampanje i povrede načela pretpostavke nevinosti, Savet RRA smatra da povlačenje spornog spota iz emitovanja Srpska napredna stranka treba da učini u što kraćem roku, koji ne bi smeo da bude duži od 48 sati, kako Zakon nalaže.
2. Savet RRA razmatrao je, 26. februara 2014. godine, na sednici [predstavke izborne liste „Dveri“](#). Savet RRA je konstatovao da se od trenutka kada je pozvao emitere na izjašnjenje po ovom pitanju zastupljenost ove izborne liste znatno povećala kod svih emitera. Savet RRA i dalje nalaže emiterima da strogo vode računa o ravnomernoj zastupljenosti svih učesnika u izbornom procesu na njihovim programima.
3. Savet RRA razmatrao je na sednici, 26. februara 2014, predstavku građanina na program RTS i RTV u vezi sa poštovanjem Opšte obavezujućeg uputstva emiterima radi omogućavanja nesmetanog informisanja gledalaca sa oštećenim sluhom u toku predizborne kampanje. Savet je [dopisom apelovao na Javni servis](#) da poveća broj informativnih emisija koje mogu da prate i gledaoci sa oštećenim sluhom.
4. Savet Republičke radiodifuzne agencije, na vanrednoj sednici održanoj dana 6. marta 2014. godine, razmatrao je predstavke, [pokreta Dveri](#), [Srpske radikalne stranke](#) i [Treće Srbije](#), koje su prethodnih dana dostavljene Agenciji. Na osnovu izveštaja Službe za nadzor i analizu, Savet je utvrdio neravnomernu zastupljenost učesnika izborne kampanje u programima emitera. Savet još jednom upozorava emitere da su dužni da obezbede ravnomernu zastupljenost svih učesnika u izbornom procesu u programima u skladu sa odredbama Zakona. Savet posebno ističe da je članom 68. stav 1. tačka 6a Zakona o radiodifuziji predviđena obaveza svih emitera da prilikom emitovanja programa u toku predizborne kampanje obezbede ravnomernu zastupljenost bez diskriminacije svim učesnicima kampanje. Takođe, članom 4. Odeljka 1 Opšte obavezujućeg uputstva radio i televizijskim stanicama (emiterima) u predizbornoj kampanji za lokalne, pokrajinske i republičke skupštinske izbore, izbore za predsednika republike i izbore za nacionalne savete nacionalnih manjina, nalaže se da izveštavanje o predizbornim aktivnostima treba da bude zasnovano na načelima objektivnosti, ravnomernosti i zaštite javnog interesa.
5. Savet RRA razmatrao je, 6. marta 2014. godine predstavku izborne liste [DSS – Vojislav Koštunica](#) na programske sadržaje Udruženja građana Forum žene Prijepolja – TV Forum, iz Prijepolja zbog kršenja odredbi Zakona o radiodifuziji i Opšteg obavezujućeg uputstva i istu je odbacio kao očigledno neosnovanu.
6. Savet RRA razmatrao je, 6. marta 2014. godine predstavku [Liberalno demokratske partije – LDP](#) u vezi sa odbijanjem RDU Radio Televizija Srbije (RTS) da emituju spot „Pravo“ i istu odbacio kao očigledno neosnovanu.
7. Savet RRA razmatrao je, 12.03.2013. godine predstavke [Saveza gluvih i nagluvih osoba Novog Pazara](#) protiv emitera Preduzeća za usluge i informisanje Ekran O.D. Enver Islamović i dr. - Sandžak TV zbog kršenja odredbi Opšteg obavezujućeg uputstva radio i televizijskim emiterima radi omogućavanja nesmetanog informisanja gledalaca sa oštećenim sluhom u toku predizborne kampanje u 2014. godini.

²⁷ <http://www.rra.org.rs/cirilica/predstavke-i-odluke-saveta-povodom-izbora-2014.-godine>

Predstavka je odbačena kao očigledno neosnovana jer Preduzeće za usluge i informisanje Ekran O.D. Enver Islamović i dr. - Sandžak TV je emiter kome je izdata dozvola za emitovanje TV programa na lokalnom području i isti prema odredbi 3 Opšte obavezujućeg uputstva radio i televizijskim emiterima u toku predizborne kampanje nema obavezu da učini dostupnim sadržaj najmanje jedne informativne emisije sa oštećenim sluhom posredstvom korišćenja titlova ili srpskog znakovnog jezika.

8. Savet RRA razmatrao je, 12.03.2014. godine predstavke [Sandžačke demokratske partije](#) i [Stranke za Sandžak](#) podnete protiv emitera Preduzeća za usluge i informisanje Ekran O.D. Enver Islamović i dr. - Sandžak TV i doneo odluku o izricanju mere opomene zbog toga što emiter:

- 1) Nije obeležavo predizborne sadržaje na propisani način i to kako informativne, tako i oglasne sadržaje;
  - 2) Tokom većeg dela programa emitovao je (neobeleženi) krol predizbornog sadržaja (BDZ Sandžaka organizira odlazak u Prijepolje na komemorativnu akademiju "Štrpci bez mezara", itd.);
  - 3) U centralnoj informativnoj emisiji tematski blok o "zaboravnim Bošnjacima" prilog je realizovan montiranjem ranijih (arhivskih) i drugih dokumentarnih snimaka.
  - 4) Video i tonski zapis sa skupa BDZS-a nije označen kao plaćeni termin niti je uopšte označen kao predizborni program;
  - 5) Preuzeta emisija „U žiži“ Refref radija, gost Edin Zećirović iz BDZS nije označena kao predizborna;
  - 6) U pregledanom materijalu nije bilo informativnih sadržaja vezanih za druge učesnike u izborima osim BDZS.
- Čime je prekršio odredbe 1.2, 1.4, 1.5 i 1.8 Opšteg obavezujućeg uputstva radio i televizijskim stanicama (emiterima) u predizbornoj kampanji i 2.2 Opšteg obavezujućeg uputstva o ponašanju emitera.

9. Savet RRA je 01.04.2014. godine obustavio postupak, po predstavi [Bošnjačke demokratske partije](#), podnetu protiv emitera Javnog preduzeća Novi Pazar – Regionalna TV zbog: narušavanja prava na ravnopravno predstavljanje u predizbornoj kampanji; favorizovanja Sandžačke demokratske partije Rasima Ljajića, i to pored ostalog tako što se postojeće informativne emisije proširuju i u njima prikazuje „celokupan materijal sa konferencija SDP-a“; nedovoljne zastupljenosti BDZS u informativnim emisijama, a da „i to malo vremena koje dobija se koristi za prenošenje neproverenih i netačnih informacija iz raznih tabloida“; nedopuštenog komentarisanja informacija sa skupova BDZS, jer nije došlo do narušavanja prava na ravnopravno predstavljanje u smislu člana 78 stav 1 tačka 6 Zakona o radiodifuziji, te Opšteg obavezujućeg uputstva o ponašanju u predizbornoj kampanji, odredba 2.1. Emiteru je upućen dopis u kome se navodi da izveštaji o predizbornim aktivnostima kandidata sa izbornih lista u dnevno-informativnim i specijalnim emisijama treba da budu zasnovani na načelima objektivnosti, ravnomerosti i zaštite javnog interesa. Kao i da je emiter dužan da obezbedi načelnu ravnopravnost u obaveštavanju o svim podnosiocima izbornih lista i kandidatima sa tih lista.
10. Savet RRA je 01.04.2014. godine obustavio postupak izricanja mera, po predstavi [Demokratske stranke Srbije](#) i [Gradskog odbora Srpske napredne stranke](#) iz Vranja, prema emiteru JP Radio Televizija Vranje – TV Vranje podnetoj zbog kršenja predizborne tišine.
11. Savet RRA razmatrao je, 01.04.2014. godine predstavku Miroslave Zdravković protiv emitera JP Radio televizija Čuprija-TV Čuprija podnetoj zbog kršenja predizborne

tišine u emisiji: „Čuprija iznad svega“ (15. marta) i celodnevnom programu na dan 16. marta 2014. godine i istu odbio kao neosnovanu.

12. Savet RRA razmatrao je, 01.04.2014. godine predstavku [Srpske napredne stranke](#) protiv Surduličke radio televizije d.o.o. – Surdulička RTV podnetoj zbog kršenja odredbi Opšteg obavezujućeg uputstva radio i televizijskim stanicama (emiterima) u predizbornoj kampanji i istu odbacio kao očigledno neosnovanu.

Nisu zabeležene aktivnosti drugih državnih organa koje bi se odnosile na kršenja pravila od strane javnih funkcionera a u vezi sa izbornom kampanjom (npr. podnošenje krivičnih prijava ili pokretanje optužnica protiv funkcionera zbog zloupotrebe službenog položaja).